

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. สรุปผล
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกลุ่มตัวแทนและขนาดของโรงเรียนต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานการวิจัย

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีกลุ่มตัวแทนต่างกันมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

แตกต่างกัน

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกันมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จำกัดขอบเขตในวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวนทั้งสิ้น 3,168 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2549 กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้สูตร และได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยวิธีการสุ่ม แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนทั้งสิ้น 532 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการสร้างคำถามจากบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16) สอบถามความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

4.1.1 ตัวแทนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

4.1.1.1 ตัวแทนภายในสถานศึกษา

4.1.1.2 ตัวแทนภายนอกสถานศึกษา

4.1.2 ขนาดของโรงเรียน ประกอบด้วย

4.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

4.1.2.2 โรงเรียนขนาดใหญ่

4.2 ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

1.1 ขอนหนังสือรับรองจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อประสานความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ขออนุญาตประสานความร่วมมือจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 และจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเดินทางไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

2.2 หาค่าความถี่และค่าร้อยละของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านเป็นรายด้านและเป็นรายข้อ

2.3 เปรียบเทียบความแตกต่างการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม ในแต่ละด้านโดยการทดสอบค่า ไค-สแควร์ (Chi-Square)

- 2.4 เปรียบเทียบความแตกต่างการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อกลุ่มตัวแทนและขนาดโรงเรียนต่างกัน
- 2.5 นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางหรือความเรียง
- 2.6 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 นำมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่เรียงตามลำดับความถี่ แล้วเรียบเรียงนำเสนอเป็นความเรียง

สรุปผล

ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 72.6-97.4 จากจำนวนทั้งหมด 28 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 10 ข้อ อยู่ระดับปานกลาง 10 ข้อ และอยู่ในระดับน้อย 8 ข้อ เรียงอันดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจการนักเรียนและการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน ข้อที่มีค่าร้อยละสุดท้าย คือ การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเมื่อพิจารณาเป็นด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านบริหารวิชาการ พบว่า มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 81.0-97.4 จากทั้งหมด 8 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ เรียงอันดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ส่วนข้อที่มีค่าร้อยละอันดับสุดท้าย คือ การวัดและการประเมินผลการเรียน 2) ด้านบริหารงบประมาณ พบว่า มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 74.1-83.5 จากทั้งหมด 5 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ เรียงอันดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การวางแผนงบประมาณของสถานศึกษา การบริหารการเงินและพัสดุ และการประเมินผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา ส่วนรายข้อที่มีค่าร้อยละอันดับสุดท้าย คือ การออกกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้ของสถานศึกษา 3) ด้านบริหารงานบุคคล

พบว่า มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 75.2-90.0 จากทั้งหมด 4 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับน้อย 2 ข้อ เรียงอันดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร การเสริมสร้างวินัยและการรักษาวินัยของบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และ4) **ด้านการบริหารทั่วไป** พบว่า มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 72.6-94.9 จากทั้งหมด 11 ข้อ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง 5 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ ที่เหลืออยู่ในระดับต่ำ 4 ข้อ เรียงอันดับค่าร้อยละจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมกิจการนักเรียน การส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ ส่วนข้อที่มีค่าร้อยละอันดับสุดท้าย คือ การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างกลุ่มตัวแทนภายใน พบว่า

2.1 คณะกรรมการกลุ่มตัวแทนภายในและกลุ่มตัวแทนภายนอกมี

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 22 ข้อ ดังนี้ 1) **ด้านบริหารวิชาการ** จำนวน 5 ข้อ คือ การจัดบรรยากาศ การเรียนการสอน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและการประเมินผล การเรียน และการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู 2) **ด้านบริหารงบประมาณ** ทุกข้อ คือ การวางแผนงบประมาณของสถานศึกษา การออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้ของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณการประเมินผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา และการบริหารการเงินและพัสดุ 3) **ด้านบริหารงานบุคคล** ทุกข้อ คือ การวางแผนอัตรากำลังของสถานศึกษา การเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร การเสริมสร้างวินัยและการรักษาวินัยของบุคลากร และการประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากร 4) **ด้านบริหารทั่วไป** จำนวน 8 ข้อ คือ การวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา - การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร การส่งเสริมกิจการนักเรียน การรับนักเรียนและให้โอกาสทางการศึกษา การส่งเสริม ประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินการของสถานศึกษา

2.2 คณะกรรมการกลุ่มตัวแทนภายในและภายนอกสถานศึกษามีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน จำนวน 6 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านบริหารวิชาการ จำนวน 3 ข้อ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแนะแนวนักเรียน 2) ด้านบริหารทั่วไป จำนวน 3 ข้อ คือ การพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ

3. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ พบว่า

3.1 คณะกรรมการโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านบริหารวิชาการ จำนวน 1 ข้อ คือ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน 2) ด้านบริหารบุคลากร จำนวน 1 ข้อ คือ การเสริมสร้างวินัยและการรักษาวินัยของบุคลากร 3) ด้านบริหารทั่วไป จำนวน 4 ข้อ คือ การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร การรับนักเรียน และให้โอกาสทางการศึกษา การส่งเสริม ประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินการของสถานศึกษา

3.2 คณะกรรมการโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน จำนวน 22 ข้อ ดังนี้ 1) ด้านบริหารวิชาการ จำนวน 7 ข้อ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและการประเมินผล การเรียนการสอนตามติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครู และการแนะแนวนักเรียน 2) ด้านบริหารงบประมาณ ทุกข้อ คือ การวางแผนงบประมาณของสถานศึกษา การออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้ของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา และการบริหารการเงินและพัสดุ 3) ด้านบริหารงานบุคคล จำนวน 3 ข้อ คือ - การวางแผนอัตรากำลังของสถานศึกษา การเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 4) ด้านบริหารทั่วไป จำนวน 7 ข้อ คือ การวางแผนพัฒนาคุณภาพของ

สถานศึกษา การพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมกิจการนักเรียน การส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ

4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แนวทางการส่งเสริม สนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริหารวิชาการ พิจารณาเรียงอันดับค่าความถี่ 3 อันดับแรก คือ ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอน ควรกำหนด บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในด้านวิชาการให้ชัดเจนในแนวปฏิบัติ และควรให้คณะกรรมการมี ส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามลำดับ 2) ด้านบริหารงบประมาณ พิจารณาเรียงอันดับค่าความถี่ 3 อันดับแรก คือ ควรให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการขอตั้งงบประมาณประจำปี ควรให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ และควรให้คณะกรรมการ ได้ให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง ตามลำดับ 3) ด้านบริหารงานบุคคล พิจารณาเรียงอันดับค่าความถี่ 3 อันดับแรก คือ ควรให้คณะกรรมการเข้ามาช่วยกำกับ ดูแล ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขพฤติกรรมครู ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมสนับสนุนบุคลากร เช่น ปรับปรุงตำแหน่งที่สูงขึ้น และควรให้คณะกรรมการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดอัตรากำลังที่เหมาะสมกับโรงเรียน ตามลำดับ 4) ด้านบริหารทั่วไป พิจารณาเรียงอันดับค่าความถี่ 3 อันดับแรก คือ ควรให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั่วไปของสถานศึกษา สถานศึกษาควรให้ความร่วมมือกับชุมชนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั่วไปของโรงเรียนทุกครั้ง ตามลำดับ และ 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ พิจารณาเรียงอันดับค่าความถี่ 3 อันดับแรก คือ ควรมีการ อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ควรมีค่าตอบแทนให้คณะกรรมการตามสมควร และควรมีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ครั้งนี้ มี

ประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระหว่างร้อยละ 72.6-97.4 แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้าไปปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ในสถานศึกษาในแต่ละด้าน มีตั้งแต่ระดับน้อยถึงระดับมาก ซึ่งยังไม่อยู่ในระดับ ที่ใกล้เคียงกัน โดยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของด้านบริหารงานวิชาการมีตั้งแต่ระดับ ปานกลางถึงมาก โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านบริหารงบประมาณมีตั้งแต่ระดับน้อยถึง ปานกลาง ด้านบริหารงานบุคคลมีตั้งแต่ระดับน้อยถึงปานกลาง และด้านการบริหารทั่วไป มี ตั้งแต่ระดับน้อยถึงมาก โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากในเรื่องของชุมชน สิ่งแวดล้อม/ ทรัพยากร และกิจการนักเรียน และอยู่ในระดับน้อยในเรื่องเกี่ยวกับระบบเครือข่ายและระบบ การศึกษา และการรับนักเรียนและให้โอกาสทางการศึกษา จากที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ เช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความไม่ชัดเจนของแนวปฏิบัติของการเข้าไปมีบทบาท หน้าที่ในแต่ละ ด้านของการบริหารงานในสถานศึกษา เพราะระเบียบกำหนดไว้เพียงว่า อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) กำกับ 2) ส่งเสริม สนับสนุน และ 3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2547 : 11-12) ซึ่งยังขาดความชัดเจนในรายละเอียดแต่ละด้าน จึงขึ้นอยู่กับว่า โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีแนวทางการส่งเสริมให้คณะกรรมการมีบทบาทใน แต่ละด้านมากน้อย เพียงใด จึงอาจเป็นเหตุผลให้การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการมีการ ปฏิบัติงานในแต่ละด้านไม่สมดุลกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ออดคัคคี ซาเก็ม (2548) ที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์เขต 3 ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ ธงชัย บุญเรือง (2548) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของประชาชน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้าน บริหารวิชาการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก งานวิชาการเป็นงานที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน การให้ความรู้ การส่งเสริม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ซึ่งนักเรียนก็คือบุตรหลานของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงให้ความสำคัญและเข้าไปมี บทบาทในด้านนี้อยู่ในระดับมากดังกล่าว ซึ่ง

ได้แก่ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน และตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษา ชั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล (ราชกิจจานุเบกษา. 2546 :13) โรงเรียนจึงมีอำนาจในการบริหารจัดการด้านการบริหารวิชาการเกิดความคล่องตัว อีกทั้งแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจะต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยที่ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาต้องลงนามอนุญาตให้ใช้หลักสูตร และลงนามในประกาศนียบัตรของนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงอาจเป็นสาเหตุให้คณะกรรมการมีบทบาทด้านบริหารวิชาการอยู่ในระดับมากดังกล่าว

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในบางข้ออยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้ของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณ การวางแผน อัตรากำลังของสถานศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร การพัฒนาระบบเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาระบบบริหารและพัฒนาองค์กร การรับนักเรียนและให้โอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริม ประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย จะเห็นว่าในรายชื่อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจอย่างมากในการบริหารจัดการ ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ของทางราชการ จึงอาจเป็นเหตุผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ในข้อเหล่านี้น้อย สอดคล้องกับ ไพบุลย์ ยอดยิ่ง (2536 : 33) ที่กล่าวว่า เงื่อนไขการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น หัวข้อของการมีส่วนร่วมจะต้องสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในองค์กรหรือบางหัวข้อที่มวลสมาชิกมีความสนใจร่วมกัน หรืองานที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ ผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้ ขยันหมั่นเพียร และมีความรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วม จึงอาจเป็นเหตุผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบางข้ออยู่ในระดับน้อย

4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากภายในมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ สูงกว่าคณะกรรมการจากภายนอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 22 ข้อ จากทั้งหมด 28 ข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวแทนภายใน ได้แก่ ตัวแทนครู และผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งเป็นเลขานุการโดยตำแหน่ง เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการบริหารจัดการในสถานศึกษา จึงต้องมีส่วนร่วมดำเนินการทุก ๆ กิจกรรมของสถานศึกษา ส่วนกลุ่มตัวแทนภายนอกเป็นผู้แทนจากผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า องค์กรชุมชน องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น พระภิกษุ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามามีบทบาทในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการของสถานศึกษาเป็นครั้งคราวตามที่สถานศึกษากำหนดเข้าร่วมประชุม หรือเชิญเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารงบประมาณ ที่มีความสัมพันธ์กันทุกรายข้อ โดยกลุ่มตัวแทนภายในมีการปฏิบัติงานสูงกว่ากลุ่ม ตัวแทนภายนอก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวแทนภายใน เป็นผู้วางแผนการปฏิบัติงาน และเสนอของบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่แล้ว ดังนั้นจึงมีการปฏิบัติงานด้านนี้สูง ส่วนกลุ่มตัวแทนภายนอก มีการปฏิบัติงานด้านนี้น้อยกว่า ทั้งนี้เพราะบทบาทส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาให้ความเห็นชอบเท่านั้น ไม่ได้มีบทบาทในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวัฒน์ เทะสังข์ (2545: 157-159) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอคูคต พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการจำแนกตามกลุ่มตัวแทน 7 กลุ่ม พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแตกต่างกันบางกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา กิจกรรมร่วมพิจารณากำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน คือ กิจกรรมร่วมและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียนเท่านั้น

5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่สูงกว่าคณะกรรมการจากโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 6 ข้อ จากทั้งหมด 28 ข้อ ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ คือ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านบริหารบุคลากร คือ การเสริมสร้างวินัยและการรักษาวินัยของบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป คือ การจัดระบบบริหารและการพัฒนาองค์กร การรับนักเรียน และให้โอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมประสานงาน การศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการของโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานสูงกว่าคณะกรรมการของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทที่แตกต่างกันของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่าทั้งบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และผู้อุปถัมภ์ โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในระดับอำเภอ ระดับตำบล หรือเป็นโรงเรียน

มัธยมศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาในองค์กรชัดเจน โรงเรียนขนาดใหญ่ สามารถคัดเลือกคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ มีกำลังทรัพย์ มาเป็นกรรมการเพื่อมีส่วนในการพัฒนาสถานศึกษาได้ดีกว่า ดังนั้นคณะกรรมการในโรงเรียนขนาดใหญ่จึงมีบทบาทมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิวัฒน์ เททะสังข์ (2545 : 157-159) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาถึงอำเภอภูคั้ง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 9 ด้าน ส่วนอีก 3 ด้านไม่แตกต่างกัน คือ ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้านการปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของออคศักดิ์ ชาติแก้ว (2548) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กาฬสินธุ์ เขต 3 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ระหว่าง ร้อยละ 72.6-97.4 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ระดับน้อยถึงมาก ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ โรงเรียนในสังกัด จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบาย

แนวทางการปฏิบัติ ในการสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนา ให้คณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ด้านที่มีการปฏิบัติงานอยู่ใน
 ระดับน้อยก็ปรับปรุง แก้ไข กำหนดมาตรการ แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ให้คณะกรรมการ
 ปฏิบัติงานด้านนั้น ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากก็จะต้องส่งเสริมให้มี
 การปฏิบัติงานเพิ่มมากยิ่งขึ้นไป เพื่อให้คณะกรรมการมีการปฏิบัติงานตามบทบาทในแต่ละ
 ด้านอยู่ในระดับใกล้เคียงกันและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น

1.2 ผลการวิจัย คณะกรรมการกลุ่มตัวแทนภายในและกลุ่มตัวแทนภายนอกมี
 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 22
 ข้อ โดยคณะกรรมการสถานศึกษากลุ่มตัวแทนภายในมีการปฏิบัติงานสูงกว่ากลุ่มตัวแทน
 ภายนอก ดังนั้นสถานศึกษา จะต้องส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาจากภายนอกเข้ามา
 มีบทบาทมากขึ้น โดยให้การยอมรับ และใช้ประโยชน์ของคณะกรรมการสถานศึกษาใน
 การปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาจาก
 ภายนอก เข้ามามีบทบาทในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงาน
 บุคลากรและการบริหารทั่วไป ในข้อที่มีการปฏิบัติงานในระดับน้อย โดยจัดอยู่ในรูป
 คณะอนุกรรมการแต่ละด้านเพิ่มเติม ให้มีความแตกต่างของตำแหน่ง ที่มาของผู้ที่มีส่วน
 เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มตัวแทนภายในควรประกอบด้วย ตัวแทนครู ตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสาระ
 ตัวแทนหัวหน้างาน ตัวแทนลูกจ้างประจำ ตัวแทนพนักงานราชการ ตัวแทนนักเรียน เป็น
 ต้น กลุ่มตัวแทนภายนอกควรมีผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ตัวแทนเยาวชนในพื้นที่ ตัวแทน
 ส่วนราชการต่าง ๆ ในอำเภอ ตัวแทนประชาชนในหมู่บ้าน ตัวแทนชุมชน ตัวแทนภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเพิ่มบทบาทให้คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นกรรมการชุดใหญ่มี
 บทบาทในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ตลอดจนการมีบทบาทในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ
 การดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดมีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาด
 ใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ข้อ คือ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน, การเสริมสร้างวินัย
 และการรักษาวินัยของบุคลากร, การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร, การรับนักเรียน และ
 ให้โอกาสทางการศึกษา การส่งเสริม ประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตาม
 อริยาศีล และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินการของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการ
 โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานสูงกว่าขนาดเล็ก ดังนั้น สถานศึกษาขนาดเล็กต้องเร่งหา

แนวทางกระตุ้น ส่งเสริม และให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีบทบาทในสถานศึกษามากยิ่งขึ้น โดยการให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความเห็นชอบเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ กับครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างจริงจัง

1.4 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความเข้มแข็ง สอดคล้องแนวทางการบริหารสถานศึกษานิติบุคคล และแนวทางการกระจายอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการจัดให้มีการอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน อย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบ การพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาที่ชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นต้นแบบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ เป็นต้น